

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုများ

အပိုင်း (၅)

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့် သက်ရောက်မှုများ

အပိုင်း (၅) ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

အောက်ပါအခန်းများတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ၏ သက်ရောက်မှုများအား ကဏ္ဍအလိုက်လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်သည့် ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့များမှ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော အကြီးစား၊ အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စား စီမံကိန်းများနှင့်လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် တွေ့ရှိချက်များနှင့်သုံးသပ်ချက်များကို တင်ပြထားပါသည်။ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော နေရာများကို နောက်ဆက်တွဲ (က) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သော အချက်အလက်များနှင့်ပတ်သက်၍ အမည်များဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ SWIA ၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ ကုမ္ပဏီတစ်ခုချင်းစီ၏လုပ်ဆောင်နေမှုကို ဖော်ပြခြင်းထက် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ အလားအလာကို အဓိကဦးတည်ဖော်ပြရန်ဖြစ်ပါသည်။ အမည်မဖော်ပြခြင်းမှာ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သောသူများ၏ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် လုံခြုံမှုရှိစေရန်ဖြစ်ပါသည်။ လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့သောအချက်များသည် အခြေအနေအားလုံး၊ အဖွဲ့အစည်းအားလုံး သို့မဟုတ် တွေ့ဆုံခဲ့သော ကုမ္ပဏီအားလုံးအတွက် အကျိုးဝင်သည်ဟု မယူဆသင့်ပါ။

အောက်ဖော်ပြပါ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ထားသော အကြောင်းအရာ (၇) ခုလုံး၏ တစ်ခန်းချင်းစီတိုင်းတွင် ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းများနှင့် ပတ်သက်သည့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုများကို ဖော်ပြထားပါသည်။

- ၁။ အများပြည်သူများနှင့်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းနှင့် မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများကို တိုင်းကြားရန် လုပ်ငန်းစဉ်
- ၂။ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး
- ၃။ မြေယာ
- ၄။ အလုပ်သမား
- ၅။ အမျိုးသမီးများနှင့်ကလေးသူငယ်များ
- ၆။ လုံခြုံရေးနှင့်ပဋိပက္ခ
- ၇။ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ် ဝန်ဆောင်မှုများ

အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုစီတွင် အောက်ပါဖွဲ့စည်းမှုပုံစံဖြင့် တင်ပြထားပါသည်။

- (က) အမျိုးသားအဆင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာ
- (ခ) ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးတွေ့ရှိချက်များ
- (ဂ) သင့်လျော်သော နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများမှာ ဒေသတစ်ခုတည်း သို့မဟုတ် သဘာဝသယံဇာတတစ်ခုတည်းကို စီမံကိန်းအမျိုးမျိုး သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းစဉ်အမျိုးမျိုးမှ ဆက်တိုက်ဆင့်ကဲတိုးပွားပြီး ဆက်စပ်ထိခိုက်ခြင်းတို့ကို ဆိုလိုပါသည်။ (ဥပမာ လေမှ ပျံ့နှံ့ခြင်း (သို့မဟုတ်) ရေမှပျံ့နှံ့ခြင်း)²⁷⁴ စီမံကိန်းအမျိုးမျိုး သို့မဟုတ် စီမံကိန်းတစ်ခုတည်းမှ လုပ်ငန်းအဆင့် အမျိုးမျိုးတို့သည် လက်ရှိ ရှိနေသော စီမံကိန်းများ၊ စီစဉ်ထားသော စီမံကိန်းများ သို့မဟုတ် ကျိုးကြောင်းစီလျော်ပြီး ခန့်မှန်း၍ရနိုင်သော အနာဂတ်စီမံကိန်းများနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးများသည်လည်း ဆင့်ပွားထိခိုက်မှုများဖြစ်စေပြီး ၎င်းထိခိုက်မှု များ စုပုံလာပြီး ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

သာမန်အားဖြင့် သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းတစ်ခုတည်း၏ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးထိခိုက်မှုများသည် သိသာထင်ရှားမှု ရှိ နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ အချိန်နှင့်အမျှ သို့မဟုတ် စုပေါင်းထိခိုက်နိုင်သော တူညီသည့်လုပ်ငန်းသဘာဝအလျောက် သေးငယ်သော ထိခိုက်မှုများသည် စုပုံကြီးထွားလာမည်ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် သေးငယ်သည့်အဖြစ်အပျက်များ ဆင့်ကဲဖြစ်ပေါ်ပြီး စုပေါင်းသွားကာ အတိုင်းအတာ အမှတ်တစ်ခုသို့ရောက်ရှိပါက ပိုမို၍ကြီးမားသော ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်ခြင်းဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ထိုအချိန်တွင် အခြေအနေများကို ရုတ်တရက် ပြောင်းလဲစေပါသည်။ အားနည်းသော မူဝါဒများကြောင့် တုံ့ပြန်မှုတစ်ခုကို ချက်ချင်းဖြစ်သွားစေနိုင်ပြီး၊ ထိုအားနည်းသော မူဝါဒများကြောင့် ပင် ကုမ္ပဏီများသည် တူညီသည့်အမှားများကို ထပ်ခါထပ်ခါပြုလုပ်ရန် လှုံ့ဆော်စေပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ဆက်စပ် သက်ရောက်မှုများအပေါ် ပတ်ဝန်းကျင် သို့မဟုတ် လူအဖွဲ့အစည်းများ၏ ခံနိုင်မှုသည် ထိခိုက်မှု၏သဘာဝနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် ဂေဟစနစ်များ၏ ခုခံနိုင်မှုအားနည်းချက်အတိုင်းအတာ (အထိမခံနိုင်မှု) တို့အပေါ်မူတည်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုသော ထိုအခြေအနေများကို ခံနိုင်မှုသည် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ပျက်စီးမှု၊ ထိခိုက်နာကျင်မှု သို့မဟုတ် ဘေးဥပါဒ်များအပေါ် ခံနိုင်ရည် မရှိမှုများ၊ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်မှုများ၏ အတိုင်းအတာကို ဆိုလိုပါသည်။²⁷⁵

သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများသည် အနုတ်လက္ခဏာဆောင်နိုင်ပါသည် (ဥပမာ - ရေအရင်းအမြစ် တစ်ခုတည်းအပေါ် အားကိုးနေသော သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများသည် ဒေသခံလူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ရေရရှိမှုကို ယုတ်လျော့စေပါသည်) သို့မဟုတ် အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သော သက်ရောက်မှုများလည်းရှိနိုင်ပါသည်။ (ဥပမာ- သတ္တုတူးဖော်သည့်နေရာများတွင် ဆက်စပ်စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုများရှိနိုင်ပြီး ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ဆေးခန်းသို့မဟုတ်အလယ်တန်းကျောင်းများပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။)အချို့နေရာများတွင်ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများသည် အပေါင်းနှင့်အနုတ်လက္ခဏာနှစ်ခုလုံးဆောင်နိုင်ပါသည်။ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍသည် သတ္တုသိုက်တည်ရှိသောနေရာအပေါ်မူတည်၍ သတ္တုတူးဖော်မည့်လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆုံးဖြတ်ရပြီး ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်သည် ထိုလုပ်ငန်းကို ပံ့ပိုးလုပ်ဆောင်၍ အကျိုးရှိသည်ဖြစ်စေ မရှိသည်ဖြစ်စေ လုပ်ဆောင်ရသောကြောင့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများမှာ ထိုကဏ္ဍတွင် ပိုမိုတွေ့ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် သတ္တုသိုက်တစ်ခုတည်ရှိနေပါက ဤနေရာတစ်ခုတည်းတွင်ပင်လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများစွာရှိနိုင်ပါသည်။ဆိုလိုသည်မှာသေးငယ်သည့်နေရာအတွင်းမှာပင် ထိခိုက်မှုအများအပြားရှိနိုင်ပြီး အများသောအားဖြင့် ပိုများသောသက်ရောက်မှုများ အစပြုကာ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ထိုဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများကို ဂရုတစိုက်မစီမံပါက ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် လူမှုရေးဆိုင်ရာ 'လုပ်ဆောင်နိုင်သောစွမ်းဆောင်ရည်'အပေါ် လွှမ်းမိုးသွားနိုင်ပြီး အပြောင်းအလဲများကို တွန်းလှန်နိုင်မှု သို့မဟုတ် ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာအောင် ဆောင်ရွက်မှုကို ထိခိုက်နိုင်ပါသည်။ အကြောင်းအရင်းများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။²⁷⁶

274 Daniel M. Franks, David Brereton and Chris J. Moran, 'Cumulative Social Impacts' in Frank Vanclay and Ana M. Esteves (eds.), *New Directions in Social Impact Assessment: Conceptual and Methodological Advances* (Cheltenham: Edwards Elgar, 2011) pp. 202-220.

They are sometimes also referred to as collective impacts.

275 IFC ထွက်ပေါ်လာသော ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍအတွက် ဆက်စပ်ထိခိုက်မှုများဆန်းစစ်ခြင်းနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှု လမ်းညွှန်ချက် ကောင်းသောလုပ်ထုံးလုပ်နည်း လက်စွဲစာအုပ်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်။ စာမျက်နှာ - ၆၄၀ -၆၄၇။

276 Daniel M.Franks, David Brereton နှင့် Chris J. Moran။ စာမျက်နှာ ၂၀၂ - ၂၂၀။

- **အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ** - ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများသည် ဖြစ်စဉ်များကို ပြောင်းလဲခြင်း (သို့) စီမံခန့်ခွဲခြင်း (သို့) ကုစားခြင်းများပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ လူအများ၏အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းများ အပါအဝင် ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် ဒေသခံများ၏စွမ်းဆောင်ရည်ကို လွှမ်းမိုးစေပါသည်။
- **လူမှုရေးဆိုင်ရာ** - မနစ်မြို့သည့်အဖြစ်အပျက်များ လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းနှင့် အရှိန်မြင့်လာခြင်းသည် ၎င်းအပြောင်အလဲများကို လူမှုရေးဆိုင်ရာဖွဲ့စည်းပုံနှင့် စီမံခန့်ခွဲနိုင်စွမ်းကို ထိခိုက်နိုင်ပြီး တစ်ဖြည်းဖြည်းတင်းမာမှုများ (သို့) အကြမ်းဖက်မှုနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုများကို ချိုးဖောက်သည်အထိ ဖြစ်ပွားလာနိုင်ပါသည်။
- **ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ** - ဇီဝရူပထိခိုက်မှုများသည် ပတ်ဝန်းကျင်၏ခံနိုင်ရည်ထက် သာလွန်၍ဖြစ်စေပါသည်။

အောက်ပါအကြောင်းအရာများကြောင့် **လူ့အခွင့်အရေးရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများတွင်** စိုးရိမ်ရမည့်အချက်များစွာ ရှိပါသည်။

- ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများသည် စီမံကိန်းတစ်ခုတည်းမှဖြစ်ပေါ်သော သက်ရောက်မှုထက် **ခန့်မှန်းရန်ခက်ခဲ** လှပါသည်။ ဤကဲ့သို့ ထိခိုက်မှုများကို စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များနှင့်အာဏာပိုင်များမှ ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရာများကို ကြိုတင်ဆန်းစစ်မှုများ ပြုလုပ်မထားလျှင် ၎င်းတို့၏ အကျိုးဆက်များအဖြစ် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲများကို **ကာကွယ်ရန်ပိုမိုခက်ခဲ**ပေမည်။ ၎င်းထိခိုက်မှုများသည် ရေရှည်ထိခိုက်မှုများဖြစ်ပြီး လူတစ်ယောက်၏ အသက်နှင့်လုံခြုံရေး၊ ပညာရေးနှင့်လုံလောက်သည့် လူနေမှုအဆင့်အတန်းကဲ့သို့ လူ့အခွင့်အရေးများကို ထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။
- ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများသည် ဆိုးရွားနိုင်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သက်ရောက်သည့် အမျိုးအစား (ဥပမာ-ဆက်စပ်သက်ရောက်မှု ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးများသည် ညံ့ဖျင်းသော အခြေခံအဆောက်အအုံများအပေါ် ပြိုကျသည်အထိ ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်) သို့မဟုတ် ၎င်း၏ပျံ့နှံ့သွားနိုင်သည့်သဘာဝကြောင့်လည်းကောင်း သို့မဟုတ် (သတ္တုတူးဖော်စဉ်ရေကိုစုပေါင်းအသုံးပြုသောကြောင့်မြေအောက်ရေကိုပျက်စီးစေနိုင်ပြီး ရေရှားပါးမှုဖြစ်နိုင်ပြီး ဒေသခံများအတွက် ရေနံအစာရေစာလုံခြုံမှုကို ထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။) ၎င်းသည် ထက်ခါထက်ခါ ဖြစ်ပေါ်ပါက ဆိုးရွားမှုအခြေအနေပိုမို မြင့်တက်စေပါသည်။ (ဥပမာ - သာမန်ထိခိုက်မှုများသည် အကြောင်းအရာတစ်ခုတည်းမှဖြစ်ပေါ်ပါက လူ့အခွင့်အရေးကို အန္တရာယ်မဖြစ်စေသော်လည်း သာမန်ထိခိုက်မှုများ ထပ်ခါထပ်ခါဖြစ်ပေါ်ပါက စုပေါင်းသွားပြီး လူ့အခွင့်အရေးထိခိုက်သည်အထိ အန္တရာယ်ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။
- အကြောင်းအရာတစ်ခုတည်းမှ ဖြစ်ပေါ်သော အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သော လူ့အခွင့်အရေးထိခိုက်မှုအတွက် တာဝန်ရှိသူ/တာဝန်ရှိသည့်အဖွဲ့ကို ထုတ်ဖော်နိုင်သော်လည်း **၎င်းတာဝန်ရှိသူ/တာဝန်ရှိသည့်အဖွဲ့ကို တာဝန်ယူစေရန်မှာ** အခက်အခဲရှိပါသည်။ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများဖြစ်ပေါ်သော နေရာများတွင် ထိခိုက်မှု များသည် ပြန့်ကျဲနေသောကြောင့် တာဝန်ယူစေရန်ခက်ခဲပြီး ထိုထိခိုက်မှုများ၊ ကာကွယ်ရန်၊ လျော့နည်းစေရန်နှင့် ကုစားရန် တာဝန်ယူစေမည့်အဖွဲ့ကို ထုတ်ဖော်ရန်ခက်ခဲလှပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကိုကာကွယ်ရန် အစိုးရ၏တာဝန်ဖြစ်လာပေ မည်။ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများကို သီးသန့်ထိန်းချုပ်ရန်မှာ ခက်ခဲပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုထိခိုက်မှုများကို စီးပွားရေးတစ်ခုစီမှ တာဝန်ယူခိုင်းစေရန် ခက်ခဲသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။
- ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများကို ၎င်းတို့မှ အစိတ်အပိုင်းဖြင့်သာ သက်ရောက်မှုရှိ နေသောကြောင့် ၎င်းတို့၏ တာဝန်မဟုတ်ဟု သုံးသပ်ကောင်း သုံးသပ်နေနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် စည်းမျဉ်းဥပဒေအရ တစ်ဦးချင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော ထိခိုက်မှုကန့်သတ်ချက်သည် လက်ခံနိုင်မည့်အခြေအနေတွင် ရှိနေနိုင်သော်လည်း အချိန် သို့မဟုတ် နေရာဒေသအလိုက်ဖြစ်ပေါ်လာပါက ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများကို စိစစ်သတ်မှတ်နိုင်သည့် ခေတ်မီပြီး လုံလောက်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ မရှိသေးပါ။

- **အန္တရာယ်များနှင့်ဆိုင်နေရသော လူအများစုသည်များသောအားဖြင့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများမှဖြစ်ပြီး** ၎င်းတို့ကို တုံ့ပြန်နိုင်ရန် အနည်းငယ်သာ ရှိ၍ သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ ၎င်းတို့ကို တုံ့ပြန်ရန် တောင်းဆိုနိုင်သည့်စွမ်းရည်မှာလည်း အနည်းငယ်သာ ရှိပါသည်။
- ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများသည် ဖြစ်ပေါ်လာရန် အချိန်ယူသော်လည်း အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ တိုးပွားလာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အထက်တွင်ဆိုခဲ့ပြီး ၎င်းပြဿနာနှင့်ပတ်သတ်၍ **အာရုံစိုက်မှုများရရှိရန်** ပိုမိုခက်ခဲနိုင်သည် သို့မဟုတ် တာဝန်ရှိသော အဖွဲ့များကို လုပ်ကိုင်စေရန်မှာလည်း ခက်ခဲနိုင်ပါသည်။

စီမံကိန်းအဆင့် သက်ရောက်မှုများ

စီမံကိန်းအဆင့် သက်ရောက်မှုများသည် သီးသန့်သတ္တုတူးဖော်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်ဆက်စပ်သည့် ထိခိုက်မှုများဖြစ်သည်။ ၎င်းတွင် အလုပ်သမား၏လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေနှင့်စာချုပ်ချုပ်ဆိုလုပ်ကိုင်သော သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းခွင်လုပ်သားများ တွေ့ကြုံရသော ထိခိုက်မှုများအပါအဝင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကြောင့် ဒေသခံများတွေ့ကြုံရသော ပတ်ဝန်းကျင်၊ မြေ သို့မဟုတ် ကောင်းမွန်သော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတို့အပါ ဆိုးရွားစွာ ဖြစ်ပေါ်သော သက်ရောက်မှုများ ပါဝင်ပါသည်။

SWIA လုပ်ဆောင်ခဲ့သော ရည်ရွယ်ချက်များအရ စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုများအသုံးအနှုန်းတွင် ဤကဏ္ဍ၏ တရားဝင်လုပ်ဆောင်သောအပိုင်း - ဥပမာ အကြီးစားနှင့်အသေးစားသတ္တုတူးဖော်မှု လုပ်ငန်းများကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများအပါအဝင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းများ သို့မဟုတ် သတ္တုတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော သက်ရောက်မှုများပါဝင်ပါသည်။

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၂) တွင် ဖော်ပြထားသည့် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများအရ စီးပွားလုပ်ငန်းရှင်များသည် မိမိတို့ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော သက်ရောက်မှုများ၊ သက်ရောက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသောအရာများတွင် ပါဝင်မှုရှိနေခြင်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်ပြီး သက်ရောက်မှုများနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်နေသော လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ထုတ်ကုန်များ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးဆက်သွယ်မှုများမှတစ်ဆင့်ရရှိသော ဝန်ဆောင်မှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်မှာလည်း လွန်စွာအရေးကြီးပါသည်။

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုများ
အများပြည်သူနှင့် ချိတ်ဆက်ပူးပေါင်း
ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မကျေလည်မှုများ၊
နစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်

အပိုင်း (၅.၁)

အများပြည်သူနှင့် ချိတ်ဆက်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများကိုတိုင်ကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်

ဤအပိုင်းတွင် အောက်ပါအချက်များပါဝင်ပါသည်။

- (က) အမျိုးသားအဆင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာ
- လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်၊ စုရုံးခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခွင့်
 - အများပြည်သူများနှင့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနှင့်သတင်းအချက်အလက်များ သိရှိပိုင်ခွင့်
 - ကုစားမှုများရရှိနိုင်ခြင်းနှင့်လုပ်ငန်းခွင်အဆင့် နှင့် မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်
- (ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာဆန်းစစ်မှုမှ တွေ့ရှိချက်များ
- အများပြည်သူနှင့်ဆွေးနွေးခြင်း၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်သတင်းအချက်အလက်ပေးခြင်း
 - ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းအတွက် ဆွေးနွေးခြင်း
 - မြေနှင့်သက်ဆိုင်သော ပဋိပက္ခများနှင့် တိုင်ကြားချက်များ
 - လုပ်ငန်းအဆင့် တိုင်ကြားချက်ဖြေရှင်းခြင်း စနစ်များ
- (ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်နှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ

(က) အမျိုးသားအဆင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သက်ဆိုင်သည့်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဆွေးနွေးခြင်းနှင့်တိုင်ကြားချက်များ ဖြေရှင်းခြင်း စသည့်လုပ်ငန်းစဉ်များသည် မကြာသေးမီသမိုင်းအချိန်ကာလမှ အစိုးရနှင့်တပ်မတော်တို့၏ ဖိနှိပ်မှုများကြောင့် ရှုပ်ထွေးခဲ့ပါသည်။ ဒေသခံများအနေဖြင့် သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းများနှင့်လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် အမြင်များကို ဖွင့်ဟပြောဆိုရန် တွန့်ဆုတ်နေမှုများ ရှိနေနိုင်သေးသော်လည်း တဖြည်းဖြည်းပြောင်းလဲလာမှုများ ရှိပါသည်။ ၎င်းအပြင် အများပြည်သူနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းစသည်တို့သည် သတ္တုတူးဖော်ခြင်း လုပ်ငန်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သော်လည်း လက်ရှိအချိန်တွင် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၌ ကျင့်သုံးခြင်းများမရှိပါ။ ဆိုလိုသည်မှာ ကုမ္ပဏီကြီးများနှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းများသည် ထိုကဲ့သို့လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ရင်းနှီးမှုမရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့အဖြစ်အပျက်များသည် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများဆန်းစစ်ခြင်း (ESIA) လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်လက်ရှိ ကုမ္ပဏီနှင့်လူ့ အဖွဲ့အစည်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများတွင် တွေ့ရပါသည်။

လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်၊ စုရုံးခွင့်နှင့်အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခွင့်

၂၀၁၁ ခုနှစ် ပြည်ပြောင်းလဲခြင်းစတင်ခဲ့သည့် အချိန်မှ စ၍ မီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်အချို့ လျော့ချခြင်း၊ ငြိမ်းချမ်း စွာ စုရုံးခွင့်နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာဆန္ဒထုတ်ဖော်ခွင့် တားမြစ်ချက်များလျော့ပေးခြင်းများအပါအဝင် လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်နှင့်

ပတ်သတ်၍ သိသာသည့်တိုးတက်မှုများရှိခဲ့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။²⁷⁷ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၃၅၄ အရ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်၊ ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခွင့်များကို ပြဋ္ဌာန်းထားသော်လည်း သိသာသည့်တားမြစ်မှုများလည်းရှိနေပါသည်။ ထိုကဲ့သို့အခွင့်အရေးများကိုကျင့်သုံးသည့်အခါ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်နှင့် ကောက်နုတ်ချက်များစွာရှိသော အများပြည်သူ၏ငြိမ်းချမ်းမှုနှင့် တည်ငြိမ်မှုများကို ချိုးဖောက် မှုမရှိစေရပါ။ ထိုလွတ်လပ်ခွင့်များကို တားမြစ်သည့် ဥပဒေများရှိနေပြီး ထိုဥပဒေများကို ပယ်ဖျက်ခြင်းမရှိသေးသ၍ အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် ပြည်သူလူထုမှ ဆန္ဒပြမှုများ ပြုလုပ်လာသည့်အခါ ၎င်းဥပဒေများကို အသုံးပြုပြီး ဖမ်းဆီး ထောင်ချမှုများ လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် အခြေအနေတွင်ရှိပါသည်။²⁷⁸ သို့သော် ၂၀၁၅ ခုနှစ် မဲပေးရွေးချယ်ထားသော အစိုးရ၏အများစုမှာ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်ပြီး ထိုဥပဒေများကို အသုံးပြုမည့်အခြေအနေ အနည်းငယ်သာရှိပါသည်။

၂၀၁၁ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ပါလီမန်သည် ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေးခွင့်ပြုသည့် ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့်နှင့်ငြိမ်းချမ်းစွာ စီတန်း လှည့်လည်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေကို ဆယ်စုနှစ်များစွာအတွင်း ပထမဆုံးအကြိမ် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ သို့သော် လူတစ်ဦး ထက်ပိုသော စုရုံးစီတန်းလှည့်လည်ခြင်းကို အစိုးရ(မြို့နယ်ရဲစခန်း)မှ ခွင့်ပြုမိန့်ယူရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး ထိုကဲ့သို့ကန့် သတ်ချက်များသည် အဆင်ပြေချောမွေ့မှုများမရှိပါ။ ယခုတည်ဆဲဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈ သည် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးလုပ်ရှားသူများကို ပစ်မှတ်ထားထားပြီး ဤဥပဒေအရ လူအတော်များများသည် ဖမ်းဆီးထောင်ချခံခဲ့ရပြီး ဖြစ်ပါသည်။²⁷⁹ ပါလီမန်သည် ၁၉ ရက် ဇွန်လ ၂၀၁၄ တွင် ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး ထိုပြင်ဆင်ချက်သည် အာဏာပိုင် များအနေဖြင့် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှုရှိပါက ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒထုတ်ဖော်မှုကိုခွင့်ပြုပေးရန် တာဝန်ကိုအပ်နှင်းထား ပါသည်။ ခွင့်ပြုမိန့်မတောင်းခံဘဲ ဆန္ဒပြသောသူများကိုပြစ်ဒဏ်ပေးရာတွင် တစ်နှစ်မှလဲလှယ်သို့လျော့ချထားပါသည်။²⁸⁰ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော ဥပဒေတွင်လည်း ဆန္ဒပြသူများကို ဖမ်းဆီးထောင်ချခွင့်ပြုထားသော်လည်း လူ့အခွင့် အရေးစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များ²⁸¹ နှင့် နိုင်ငံတကာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်²⁸² ကဲ့သို့ NGO များ၏ တောင်းဆိုချက်နှင့် အညီ ပြောင်းလဲပေးသည့်ဥပဒေလည်း ပါရှိပါသည်။

ထို့အပြင် ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် NLD ဦးဆောင်သော အစိုးရသစ်သည် ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့်နှင့်ငြိမ်းချမ်းစွာ စီတန်းလှည့် လည်ခွင့်ဥပဒေကို ပြုပြင်သည့်လုပ်ဆောင်မှုကို တစ်ဖန်လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းသည် အစိုးရအနေဖြင့် ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန် အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သည့် ရည်ရွယ်ချက်များရှိသည်ကို ပြသနေသော်လည်း ထိုပြုပြင်မှုသည် လူ့ အခွင့်အရေးကို တားမြစ်မှုများရှိနေနိုင်ပြီး စိုးရိမ်မှုများရှိနေပါသည်။ အဆိုပြုထားသည့် ပြင်ဆင်မှုသည် ကျဉ်းမြောင်း ပြီး ရည်ရွယ်ချက်များသည် အကန့်အသတ်များရှိပါသည်။²⁸³ ဥပမာ နိုင်ငံတကာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အဖွဲ့သည် အဆိုပြုပြင်ဆင်ချက်ကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေနှင့်စံနှုန်းများနှင့်အညီ ကိုက်ညီမှုရှိရန်လည်း လိုအပ်နေ သေးသည်ဟု ဆိုထားပါသည်။²⁸⁴

277 ဥပမာ - ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် သမ္မတသည် ၁၉၈၈ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၁၈ ရက်က ထုတ်ပြန်ခဲ့သော လူငါးယောက်နှင့်အထက် စုဝေးခြင်းမှ တားမြစ်သော အမိန့်စာအမှတ် ၂/၈၈ ကို ပယ်ဖျက်ခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်စု ပြည်သူ့သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော် သမ္မတရုံးမှ ထုတ်ပြန်ထားသော အမိန့်စာအမှတ် ၃/၂၀၁၃ ၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၂၈ ရက်နှင့် အမိန့်စာအမှတ် ၂/၈၈ ၊ ၁၉၈၈ စက် တင်ဘာလ ၁၈ ရက်နေ့ တို့ကို ကြည့်ပါ။

278 ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေပါ ပုဒ်မများ အထူးသဖြင့် ပုဒ်မ ၅၀၅ (ခ)၊ ၁၉၅၀ အရေးပေါ်အခြေအနေအကဲဥပဒေနှင့် ၁၉၀၈ တရားမဝင်စုဝေးခြင်း ဥပဒေများပါဝင်ပါသည်။ ယင်းနှင့်ပတ်သတ်၍ ICJ မြန်မာ၊ အသေရေပျက်မှုဆိုင်ရာ ပြစ်မှုဥပဒေ အကျဉ်းချုပ်စာတမ်းကြည့်ပါ။

279 ၂၀၁၁ ခုနှစ် ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့်နှင့်ငြိမ်းချမ်းစွာစီတန်းလှည့်လည်ခွင့် အက်ဥပဒေ။

280 DVB ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့် ဥပဒေကြမ်းကို အတည်ပြုခဲ့ပြီး သမ္မတမှလက်မှတ်ထိုးရန် စောင့်ဆိုင်းလျက်ရှိသည်။ ၁၉ ဇွန်လ ၂၀၁၄။

281 နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့၊ ဗမာ၊ ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့် ဥပဒေသည် ဖိနှိပ်မှုများကို အဆုံးမသတ်နိုင်ပါ။

282 နိုင်ငံတကာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်၊ မြန်မာ၊ ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့်နှင့်ငြိမ်းချမ်းစွာစီတန်းလှည့်လည်ခွင့် အက်ဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း အိတ်ဖွင့်ပေးစာ။ ၁၃ မေလ ၂၀၁၆။

283 ပုဒ်မ ၁၉၊ မြန်မာ၊ ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့်နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာစီတန်းလှည့်လည်ခွင့် ဥပဒေကြမ်း။ ၁၆ မေလ ၂၀၁၆ - စာမျက်နှာ ၃။

284 နိုင်ငံတကာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အဖွဲ့။ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေနှင့်စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်အညီ ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့်နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာစီတန်းလှည့်လည် ခွင့်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်းအတွက် အိတ်ဖွင့်စာ။ ၁၂ မေလ၊ ၂၀၁၆။ စာမျက်နှာ ၁။

သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းများအပေါ် ဆန္ဒထုတ်ဖော်ခြင်းတို့တွင် ယခင်က ထိုလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်သူများကို ဖမ်းဆီးခြင်းနှင့် များသောအားဖြင့် ထိုသူများကို ရက်စက်စွာပြုမူခြင်းကဲ့သို့သော ဖိနှိပ်တားမြစ်ခြင်းများ ရှိခဲ့ပါသည်။²⁸⁵ ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် လုံခြုံရေးရဲများသည် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး၊ မုံရွာမြို့အနီးရှိ လက်ပံတောင်း ကြေးနီ စီမံကိန်းတွင် ငြိမ်းချမ်းစွာဆန္ဒပြနေသူများကို ရက်စက်စွာဖြိုခွင်းခဲ့သည်ကို တွေ့ခဲ့ပါသည်။²⁸⁶ ဤသတ္တုတွင်းပင်လျှင် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ပဋိပက္ခများရှိခဲ့ပြီး ရဲတပ်ဖွဲ့များကြောင့်သော်လည်းကောင်း သတ္တုတွင်းလုံခြုံရေးဖွဲ့ကြောင့်သော်လည်းကောင်း အမျိုးသမီးတစ်ဦးအသက်ဆုံးရှုံးသည်အထိ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။²⁸⁷ ထိုနှစ်တွင် ရမည်းသင်း၌စခန်းချ ဆန္ဒပြနေသောသူများကိုလည်း ရဲတပ်ဖွဲ့မှဖြိုခွင်းရာတွင် ရွှေလုပ်သားအယောက်(၅၀) ကျော်အထိ ဖမ်းဆီးခဲ့ပါသည်။²⁸⁸ သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းအပေါ်ဆန့်ကျင်ခြင်း သို့မဟုတ် ဆန္ဒထုတ်ဖော်ခြင်းများအတွက် ငြိမ်းချမ်းစွာဆန္ဒပြသူများ၏ ပြစ်ဒဏ်များအပေါ် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် EITI အဖွဲ့ပေါင်းစုံ အဖွဲ့ဝင် လူထုအခြေပြအဖွဲ့များက အစိုးရထံ တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်သောကြောင့် ဖမ်းဆီးမှုများ လျော့နည်းသွားပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် သမ္မတဦးထင်ကျော်သည် နိုင်ငံခြားသတင်းစာများဖတ်ခြင်း သို့မဟုတ် သတင်းဌာနများကို နားထောင်ခြင်းအတွက် အစိုးရမှ ထိုသူများကိုဖမ်းဆီးပြီး ထောင်ဒဏ် (၇) နှစ်ချနိုင်သော ၁၉၅၀ အရေးပေါ်စီမံမှုအက်ဥပဒေကို လက်မှတ်ရေးထိုး၍ တရားဝင်ပယ်ဖျက်ခဲ့ပါသည်။²⁸⁹ ထိုဥပဒေကြမ်းအသစ်ကို ဦးဆောင်ရေးဆွဲခဲ့သော အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ဥပဒေကြမ်းကော်မတီ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်သူ ဦးအောင်ကြည်ညွန့်မှ "နိုင်ငံရေးသမားများကို တပ်မတော်မှဖိနှိပ်ရန် အသုံးပြုသည့် အရာတစ်ခုဖြစ်သောကြောင့် ဤအရေးပေါ်စီမံမှု အက်ဥပဒေကို မိမိတို့အနေဖြင့် ပယ်ဖျက်လိုက်ခြင်းဖြစ်ပြီး ထိုဥပဒေသည် လက်ရှိနိုင်ငံတော်မှ လျှောက်လှမ်းနေသော ဒီမိုကရေစီလမ်းစဉ်နှင့်လည်း ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။"²⁹⁰ ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။

ဒေသခံများဖြင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်းနှင့်သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိခွင့်

အစိုးရနှင့်မြန်မာပြည်သူလူထုအကြား အပြန်အလှန် တုန့်ပြန်မှုများသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပါအဝင် အာဏာပိုင်အဖွဲ့များအပိုင်းတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများရှိရန် လိုအပ်သည်ဟုမှတ်သားရပါသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် သတင်းအချက်အလက် လွတ်လပ်ခွင့်ဥပဒေ မရှိသေးပါ။ သို့သော် လူထုအခြေပြအဖွဲ့အစည်းများမှ ယင်းဥပဒေများထားရှိရန် အကြံပြုထားသောကြောင့် ယခုအခါတွင် မူကြမ်းဥပဒေများရှိပြီးဖြစ်ပါသည်။²⁹¹ ထို့အပြင် ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ ဒေသန္တရအစိုးရများအနေဖြင့် ဒေသခံများကို ၎င်းတို့ဧရိယာအတွင်းရှိ စီးပွားရေးစီမံကိန်းများအကြောင်းကို စနစ်တကျ သို့မဟုတ် ပုံမှန်အားဖြင့် သတင်းပေးလေ့မရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

၁၉၉၆ ခုနှစ် မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေ သို့မဟုတ် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော ဥပဒေတို့တွင် ဒေသခံပြည်သူများနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရန် ဥပဒေသတ်မှတ်ချက် ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိပါ။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေအရ သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာန (ယခု သယံဇာတနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန) သည် ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာချက်ပါ သတင်းအချက်အလက်များကို အခြေခံပြီး သတ္တုတူးဖော်ရေးလိုင်စင်ထုတ်ပေးပါသည်။ သို့သော် စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းနှင့် ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာရေး လုပ်ငန်းစဉ်

285 ကျင့်ဝတ်နှင့်အညီ လုပ်ဆောင်စေရန်အတွက် နော်ဝေးကောင်စီ၊ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာပင်စင်ရန်ပုံငွေ၊ ဒေသခံနိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း၊ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့၊ ကော်ပိုရေးရှင်းလီမိတက်၊ GAIL အိန္ဒိယနှင့်ကိုရီးယားသဘာဝဓာတ်ငွေ့ကော်ပိုရေးရှင်းများကို အစိုးရရင်းနှီးမြှုပ်မှု ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပင်စင်ရန်ပုံငွေအဖွဲ့မှ ဖယ်ရှားရန်။ ၂၀၁၂။ စီမံကိန်းတည်ထောင်ပြီးအဆင့်အတွက် အကြံပြုချက်များ ၂၀၁၃ ကို ကြည့်ရန်။

286 နိုင်ငံတကာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အဖွဲ့၊ စီးပွားရေးအတွက်ဖွင့်ထားပေးခြင်း၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကြေးနီသတ္တုတွင်းတွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ပူးပေါင်းပြစ်မှုနှင့် အလွဲသုံးစားပြုလုပ်မှုများ၊ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့၊ မြန်မာ၊ သတ္တုတွင်းဆန္ဒပြသူများကို ကြမ်းတမ်းစွာ ဖြိုခွင်းခဲ့မှုကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း။

287 NPR မြန်မာနိုင်ငံရှိ တရုတ်နိုင်ငံကျောထောက်နောက်ခံ ကြေးနီသတ္တုတွင်း၌ ဆန္ဒပြစဉ်တွင် တစ်ဦးသေဆုံးခဲ့သည်။

288 Ricochet ၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ရွှေ အပြိုင်အဆိုင်ရှာဖွေမှု၊ ဝါဝါမြင်တိုင်း ရွှေမဟုတ်ပါ။

289 နယူးယောက် တိုင်းမ်၊ နှစ်ပေါင်းများစွာ နိုင်ငံရေးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများကို တိတ်ဆိတ်စေသော ၁၉၅၀ ဥပဒေကို မြန်မာနိုင်ငံက ပယ်ဖျက်လိုက်သည်။ ၅ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၆။

290 Ibid

291 လက်ရှိတွင် ယင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဥပဒေများမရှိသေးပါ။ သို့သော် ဥပဒေမူကြမ်းရှိပြီးဖြစ်သည်။ နေသဟာရ လူ့အခွင့်အရေးဖော်ဆောင်ရေးမှ တရားမဝင်အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်။

များအတွက် ဒေသခံပြည်သူများနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း သို့မဟုတ် IEE/EIA လုပ်ငန်းစဉ်များ မလိုအပ်ပါ။ ဝန်ကြီးဌာနမှ ခွင့်ပြုမိန့်ချပေးရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့်အခါ ဒေသခံများနှင့် လူထုအခြေပြုအဖွဲ့များ၏အမြင်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် သတ်မှတ်ပြဌာန်းချက်များလည်း မရှိပါ။ ခွင့်ပြုမိန့်ချပေးရန် ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့်ပတ်သက်၍ ဒေသခံပြည်သူများအနေဖြင့် အယူခံဝင်ပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် စီမံကိန်းကြီးများအတွက်မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများကိုတိုင်ကြားရန် လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်အပေါ် ပြဌာန်းချက်များလည်း မရှိပါ။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်သူအနေဖြင့် မြေအသုံးချမှုဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခ သို့မဟုတ် မကျေနပ်မှုများအပေါ် လုပ်ဆောင်ရမည့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။

၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းခဲ့သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၅ တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား (အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ အသုံးပြုသည့် အခေါ်အဝေါ် 'ဌာနေတိုင်းရင်းသား' ဟူသည့် အချက်ကိုဥပဒေတွင် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်းမရှိပါ) သည် တွင်းထွက်စီမံကိန်းများနှင့် အခြားသောစီးပွားရေးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို စီမံကိန်းမစတင်မီ ပြည်စုံစွာနှင့်တိကျစွာ အသိပေးသင့်သည်ဟု ဖော်ပြထားပြီး ထိုမှသာလျှင် အဖွဲ့များနှင့်အစိုးရ/ကုမ္ပဏီများကြား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများ လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့ကို တရားဥပဒေအရလုပ်ဆောင်ခြင်း သို့မဟုတ် FPIC မူဘောင်အရ လုပ်ဆောင်ခြင်း မဟုတ်သော်လည်း ၎င်းတို့နှင့် လုပ်ကိုင်နေသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများကပိုမို သိရှိနားလည်မည်ဖြစ်ပါသည်။²⁹²

၂၀၁၅ ခုနှစ် EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွင် ဒေသခံများဖြင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများအတွက် ကြိုတင်စီမံခြင်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအား ပြန်လည်နေရာချထားပေးရန်လိုအပ်ပါက နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများလိုက်နာရန် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဝေဖန်သုံးသပ်ချက်များအရ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် လုပ်ဆောင်ခဲ့သော EIA အနည်းငယ်သာ ကောင်းမွန်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ ၂၀၁၆ ခုနှစ်မတိုင်မီ လုပ်ဆောင်ခဲ့သော သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ EIA တွင် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေသော လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ခက်ခဲ၍ စိန်ခေါ်မှုများရှိပါသည်။

ကုစားမှုများကို လက်လှမ်းမီခြင်းနှင့် နစ်နာမှုများ တိုင်ကြားရန် လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်

ခြုံငုံကြည့်လျှင် လူတစ်ဦးချင်းသော်လည်းကောင်း အများပြည်သူများအနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း ၎င်းတို့၏ မကျေလည်မှုနှင့် နစ်နာမှုများကို ထုတ်ဖော်တိုင်ကြားနိုင်သည့်နေရာသို့ သွားရောက်တိုင်ကြားနိုင်သည့်အခြေအနေ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မရှိသေးပါ။ အထူးသဖြင့် ဒေသန္တရအဆင့်တွင် ထိခိုက်မှုများရှိပါက အစိုးရဌာနများမှ တာဝန်ရှိအဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် မကျေလည်မှုများကိုဖော်ပြရန် သို့မဟုတ် ခံစားနေရသော နစ်နာမှုများကို ရှာဖွေရန်အတွက်လည်း သွားရောက်တိုင်ကြားနိုင်သည့်အခြေအနေ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မရှိသေးပါ။ ထိုကိစ္စကို ကိုင်တွယ်ပေးရန် တရားဥပဒေအရ ဖြေရှင်းကုစားပေးနိုင်မှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တရားရေးစနစ်သည် တရားမျှတရေးအတွက် ယုံကြည်အားကိုးနိုင်မှု အခြေအနေများမရှိသေးပါ။²⁹³ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူအများအလွယ်တကူ ရှာဖွေကြည့်ရှုနိုင်သည့်ဥပဒေဆိုင်ရာ အချက်အလက်များမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ပြဌာန်းထားသောဥပဒေများ၊ နည်းဥပဒေများနှင့်အခွင့်အရေးများကို နားလည်ရန် အခက်အခဲဖြစ်စေပါသည်။ ထို့အပြင် ဆင်းရဲသားများအတွက် အစိုးရထောက်ပံ့ထားသည့် တရားဥပဒေရေးဆွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးသည့် စနစ်မရှိပါ။ အများသောအားဖြင့် ၎င်းတို့၏နစ်နာမှုတိုင်ကြားသံများကို လုံလောက်သည့် တရားဝင်ကိုယ်စားပြုအဖွဲ့အစည်းများ မတွေ့နိုင်ပါ။²⁹⁴ ၎င်းအပြင် တရားရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းနည်းပါးပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားစီရင်ရေးသည် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုများ အများအပြားရှိပါသည်။²⁹⁵ NLD အစိုးရအနေဖြင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ဦးတည်လုပ်ဆောင်မည်ဟု ပြောဆိုထားသော်လည်း အချိန်ယူဦးမည် ဖြစ်ပါသည်။

292 MCRB အတိချုပ်စာတမ်း ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏အခွင့်အရေးနှင့်မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ စီးပွားရေးများ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆။

293 See e.g. The Jacob Blaustein Institute for the Advancement of Human Rights, Myanmar Rule of Law Assessment, March 2013

294 Ibid, p. 3

295 Ibid, p. 31

တရားဥပဒေနည်းအရမဟုတ်ပဲ ဖြေရှင်းကုစားခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းများအတွက် လိုက်နာရမည့် လက်ရှိတည်ဆဲဥပဒေများသည် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် လုပ်ငန်းခွင်အဆင့်မကျေနပ်မှုများကို ထုတ်ဖော်တိုင်ကြားနိုင် သည့်စနစ် ထားရှိရန်သတ်မှတ်ချက်မရှိပါ။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့လိုအပ်ချက်ကို EIA/EMP များမှတစ်ဆင့် တရားဝင် သတ်မှတ်ထားနိုင်ပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂက၏ စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများမှ အသိအမှတ်ပြုထားချက်အရ ထိုကဲ့သို့စနစ်သည် ကုမ္ပဏီ၏လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအား ကြိုတင် တားဆီးခြင်းလုပ်ငန်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် အကြီးစားစီမံကိန်းများအတွက် ဖြစ်ပါသည်။²⁹⁶ ထို့အပြင်လက်ရှိတွင် တရားဥပဒေအရမဟုတ်ပဲ ဖြေရှင်းခြင်းအတွက် သတ္တုတွင်းနှင့်ဆက်စပ်သော ကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းပေးရန် အခြားတတ်ယအဖွဲ့အစည်းမျိုးမရှိပါ။ ဥပမာ - မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ကဲ့ သို့ အဖွဲ့အစည်းအပြင် အမျိုးသားအဆင့် ဆက်သွယ်ပေးနိုင်သည့်အဆက်အသွယ် သို့မဟုတ် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိကဲ့သို့သူများကို ဆိုလိုပါသည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် အနေဖြင့်၎င်းတို့၏ တာဝန်နှင့်အခန်းကဏ္ဍများအား လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းကို ပြရန်လိုအပ်ပါသည်။ တရားမဝင် သတ္တုတူးဖော်ရေးကဏ္ဍ တွင် အထူးသဖြင့် အလုပ်သမားများနှင့် အများပြည်သူသည် နှစ်နာမှုများဖြေရှင်းပေးရန် အကူအညီပေးနိုင်သည့် အဖွဲ့များမရှိသည့်အတွက် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သည့် နေရာများတွင် ဖြေရှင်းကုစားပေးမည့်နေရာများ မရှိခြင်းသည်အခြေအနေကိုပိုမိုဆိုးရွာစေပြီးတရားမဝင်နှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းအများစု သည် တရားမဝင်ဖြစ်သောကြောင့် ဖြေရှင်းကုစားမှုများရရှိရန် ပိုမိုခက်ခဲစေပါသည်။

မြေယာသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နှစ်နာမှုနှင့်ပဋိပက္ခဖြစ်မှုများ အများဆုံးဖြစ်လေ့ရှိသော အကြောင်းအရာတစ်ခု ဖြစ်ပါ သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဧပြီလ တွင် မြေယာပဋိပက္ခများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရမှ ဖြေရှင်းပေးရမည့် တိုင်ကြားမှုပေါင်း ၆၀၀၀ ကျော်ရှိပါသည်။²⁹⁷ အပိုင်း ၅.၃ မြေအသုံးချမှု တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း မြေယာနှင့်ပတ်သက်သည့် ဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေများ သည် မြေယာနှင့်ပတ်သက်သောဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နှစ်နာမှုများ သို့မဟုတ် မြေယာဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် အယူခံဝင်ခြင်းများအတွက် အထောက်အပံ့ပေးနိုင်ရန် အားနည်းပြီး အကန့် အသတ်များရှိပါသည်။ မြေယာနှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုများဖြစ်ပေါ်ပါက ဖြေရှင်းပေးရန် လုပ်ကိုင်ပေးရသော အဖွဲ့နှစ်ခုဖြစ်သည့် ယခင်လွှတ်တော်၏ မြေယာကော်မရှင်နှင့် မြေအသုံးချမှုစီမံခန့်ခွဲရေးဗဟိုကော်မတီတို့သည် မြေယာကိစ္စနှင့်ပတ်သက်ပြီး တိုင်ကြားမှုများပြားသောကြောင့် စွမ်းဆောင်နိုင်ရည်ပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပါ သည်။²⁹⁸ နည်းဥပဒေနှင့်အဖွဲ့အစည်းများသည် သီအိုရီအရ ထိုအမှုများအတွက် အကာအကွယ်များပေးသော်လည်း အချိန်အကန့်အသတ်များရှိခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးတွင် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုများရှိခြင်း၊ ယုံကြည်မှုနည်းနှင့် တရား ဥပဒေဆိုင်ရာ အကူအညီအထောက်အပံ့များရရှိရန် လက်လှမ်းမီမှုနည်းခြင်းများကြောင့် လက်တွေ့တွင် တစ်ခါ တစ်ရံကျရှုံးမှုများရှိနေပါသည်။²⁹⁹ တစ်စုံတစ်ဦးမှဖြေရှင်းကုစားမှုရရှိနိုင်သော်လည်းလျော်ကြေးလုံလောက်စွာရရှိရန် မသေချာပါ။ အကြောင်းအရင်းမှာ မြေ၊ ပိုင်ဆိုင်မှု သို့မဟုတ် သီးနှံများကို မည်မျှလျော်ကြေးပေးရမည်ဟူသည် သတ် မှတ်ချက်များ နည်းဥပဒေများတွင် အသေးစိတ်မထည့်သွင်းထားပါ။³⁰⁰

296 ICMM သတ္တုတွင်းနှင့်သတ္တုကဏ္ဍရှိ လူ့အခွင့်အရေးများ၊ ဒေသခံအဆင့် စီးရိမ်းမှုများနှင့်နှစ်နာချက်များ ကိုင်တွယ်ခြင်းနှင့်ဖြေရှင်းခြင်း၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ်၊ ကြည့်ရန်။
 297 ပါလီမန်ကော်မတီ၊ ဖြေရှင်းရန်ကျန်ရှိနေသေးသော မြေသိမ်းမှုတိုင်ကြားချက် ၆၀၀၀ မှု၊ ဧပြီလ ၂၇ ရက် ၂၀၁၆၊ Reliefweb.
 298 နေရာပြောင်းရွှေ့မှု ဖြေရှင်းချက်၊ မြေအသုံးချမှု ဥပဒေနှင့်မြန်မာနိုင်ငံအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၊ မေလ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။
 299 Ibid, p. 23
 300 MCRB မြေယာဆိုင်ရာ အကျဉ်းချုပ်စာတမ်း၊ မတ်လ ၂၀၁၅ ခုနှစ် စာမျက်နှာ - ၁၃။

(ခ)ကွင်းဆင်းလေ့လာဆန်းစစ်မှုမှ တွေ့ရှိချက်များ

ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များတွင် အများပြည်သူများဖြင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်း၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မကျေလည်မှုများ၊ နှစ်နာမှုများကို ဖြေရှင်းပေးခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော ပြဿနာအတော်များများကို ဖော်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ အောက်ပါစာပိုဒ်များသည် ထိုတွေ့ရှိချက်များကို အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြထားပါသည်။

ဒေသခံများနှင့် ဆွေးနွေးခြင်း၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် သတင်းအချက်အလက်မျှဝေခြင်း။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်မှုနှင့်ထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်၊ ပူးပေါင်းပါဝင်ခွင့်။

- သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများမှ အများပြည်သူများနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမရှိခြင်း သို့မဟုတ် အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ရှိနေခြင်း။ သွားရောက်တွေ့ဆုံခဲ့သော တရားဝင်သတ္တုတွင်းအားလုံးသည် သက်ဆိုင်သည့်အဖွဲ့များနှင့်တွေ့ဆုံရန် အစီအစဉ် သို့မဟုတ် တရားဝင်လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များ သို့မဟုတ် ပုံမှန်လုပ်ဆောင်ရမည့် အများပြည်သူပါဝင်စေသည့်မဟာဗျူဟာများ စသည့်အစီအစဉ်များ စီစဉ်ထားခြင်း မရှိပါ။ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် အများပြည်သူဆိုင်ရာဆက်ဆံရေးဝန်ထမ်းထားရှိခြင်းမရှိပါ။ ကုမ္ပဏီ၏လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်၍ အများပြည်သူနှင့်သတင်းအချက်အလက် ပုံမှန်ဆွေးနွေးတင်ပြထားသည့် အထောက်အထားများ မရှိပါ။ အနှစ်ချုပ်ဆိုရသော် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် အများပြည်သူနှင့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းအပေါ် အပြည့်အဝနားလည်မှုမရှိသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိပါသည်။ ဥပမာအနေဖြင့် အကြီးစားသတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီတစ်ခုတွင် အများပြည်သူနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရန် မလိုအပ်ဟု အမြင်ရှိသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ အကြောင်းမှာ ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုဆိုင်ရာ ခွင့်ပြုမိန့်ကို ယခင်သတ္တုတွင်းလုပ်ဆောင်သူထံမှ ရယူခဲ့ပြီးဖြစ်သောကြောင့်ဟု ဆိုပါသည်။ နောက်ကုမ္ပဏီတစ်ခုအနေဖြင့်လည်း ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်များ အနေဖြင့် ဒေသအတွင်းသွားရောက်လည်ပတ်ကာ အများပြည်သူ၏လိုအပ်ချက်များနှင့် လိုချင်မှုများကို မေးမြန်းခဲ့သည်ဟု ဆိုထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ထားသော မှတ်တမ်းမှတ်ရာများ ထားရှိထားသည်ကိုမူ မတွေ့ရပါ။ ကျေးရွာမှ ရွာသားများ၏ ပြောကြားချက်အရ ထိုကဲ့သို့ ဆွေးနွေးပွဲ လုပ်ဆောင်မှု များမရှိခဲ့ဟု ဆိုကြပါသည်။
- လိုအပ်ချက်ကြောင့် လုပ်ဆောင်သော သက်ဆိုင်သူများပါဝင်သည့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပွဲများတွင် ဒေသခံခေါင်းဆောင်များနှင့် အထူးဖိတ်ခေါ်သောသူများသာ ပါဝင်မှုများ ရှိပါသည်။ မှတ်တမ်းတင်တွေ့ရှိရသော အများပြည်သူနှင့်ဆွေးနွေးခြင်းများ လုပ်ဆောင်သောနေရာများတွင် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ထိုကဲ့သို့ ပွဲများကို ၎င်းတို့၏ ပရဟိတ သို့မဟုတ် လူမှုရေးဆိုင်ရာအတွက် အခြေခံအားဖြင့် အသုံးပြုခဲ့ခြင်းများအတွက် ရှောင်တခင်လုပ်ဆောင်ခြင်း မျှသာဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့အပြင် ဤကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းမျိုးသည် ရွာလူကြီးများမှ တစ်ဆင့် လုပ်ဆောင်ခြင်းများဖြစ်ပြီး ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသည့် ဒေသခံအသိုင်းအဝိုင်းများ ပါဝင်ခဲ့ခြင်းမျိုးလည်း မဟုတ်ပါ။ ဥပမာအနေဖြင့် လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းများကို ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ရွာရပ်မိရပ်ဖများဖြင့်သာ တရားမဝင်ပုံစံမျိုးဖြင့် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုလုပ်ကွက်အတွင်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များအရ သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းကို ထောက်ခံသော ရွာလူကြီးများနှင့်သာ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အခြားလုပ်ကွက်တွင် ၆ နှစ်အတွင်း တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှု ၃ ကြိမ်သာပြုလုပ်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိရပြီး ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး၊ ဘုန်းတော်ကြီးများနှင့် စက်ရုံမှဆက်ဆံရေးအရာရှိများနှင့်သာ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး အခြားအများပြည်သူနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းမျိုး မဟုတ်ပါ။ လုပ်ကွက်အတော်များများတွင် ကုမ္ပဏီနှင့်အများပြည်သူတို့ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းများသည် ကုမ္ပဏီကိုယ်စားလှယ်များ၊ ဘုန်းတော်ကြီးများ သို့မဟုတ် ရွာအကြီးအကဲများနှင့် တွေ့ဆုံခြင်းဖြစ်ပါသည်။

■ ဒေသအဆင့်တွင် လိုအပ်သော ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများနှင့် ချိတ်ဆက်လုပ်ဆောင်ခြင်းများသည် ရှင်းလင်းမှု မရှိဘဲ ၎င်းတို့နှင့် ရှောင်တခင်တွေ့ဆုံခြင်းများသည် ထောက်ခံချက်လက်မှတ် ယူရန်သာဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ကွက်အတော်များများတွင် ပြုလုပ်သော တွေ့ဆုံပွဲများသည် များသောအားဖြင့် တစ်ဖက်သတ် သတင်းအချက်အလက် တင်ပြခြင်းများဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ကြပါသည်။ ထို့ကဲ့သို့တွေ့ဆုံပွဲများသည် ရွာသားများနှင့်ရွာလူကြီးများထံမှ ၎င်းတို့၏ သတ္တုတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းများအပေါ် ထောက်ခံချက်လက်မှတ်ရယူရန်ကိုသာ အလေးထားပြီး အမှန်တကယ်ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေမည့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုများအပေါ် အမြင်များ ဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့ခြင်းမျိုး မဟုတ်ပါ။ အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းအနေဖြင့် တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့်တွင် ကျေးရွာအုပ်စုခေါင်းဆောင်များနှင့် ဒေသခံခေါင်းဆောင်များထံမှ သတ္တုတူးဖော်ရေးအတွက် ထောက်ခံချက် လက်မှတ်များရရှိရန် လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။³⁰¹ ကုမ္ပဏီဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများသည် မြို့နယ်အဆင့် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများမှ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများကို လုပ်ဆောင်ရန် သတ်မှတ်ချက်များသည် မည်သည့်ကိုးကားချက် စည်းမျဉ်းဥပဒေများ သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းများမရှိ၍ ရှင်းလင်းမှု မရှိပါ။³⁰² ၎င်းသည် အစိုးရမှ ဒေသအဆင့် လုပ်ဆောင်ရမည့် သတ်မှတ်ထားသော တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲများသည် ရှေ့နောက်ဆီလျော်မှုမရှိပဲ သက်ဆိုင်သည့်အဖွဲ့များမှ သိရှိခြင်းလဲမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ကုမ္ပဏီနှင့် အများပြည်သူနှစ်ဦးလုံးအတွက် ရှုပ်ထွေးမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းအတွက် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်မှုနှင့်ထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်၊ ပူးပေါင်းပါဝင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ပြီး ကြိုတင်အသိပေး၍ သဘောတူညီမှုရယူခွင့်။

■ EIA လုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း သက်ဆိုင်သည့်အဖွဲ့များနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ချိတ်ဆက်လုပ်ဆောင်ခြင်းများသည် အကန့်အသတ်များရှိနေခြင်း။ သွားရောက် ဆန်းစစ်လေ့လာခဲ့သော အချို့သောလုပ်ကွက်များသည် မကြာမှီက EIA များလုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လက္ခဏာကောင်းတစ်ခုဖြစ်သော်လည်း ကွင်းဆင်းလေ့လာသူများအနေဖြင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုနှင့်ချိတ်ဆက်လုပ်ဆောင်မှုများတွင် ချက်များစွာ ရှိနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဥပမာ - အကြီးစားလုပ်ငန်းတစ်ခုနှင့် အသေးစားလုပ်ငန်း နှစ်ခုရှိသောနေရာတစ်ခုတွင် အသေးစားလုပ်ငန်းများအတွက်သာ EIA တစ်ခု ပြင်ဆင်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့သော် အကြီးစားလုပ်ငန်းအတွက် ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုစနစ်ရှုပ်ထွေးမှုရှိသောကြောင့် ဒေသခံများက ထို EIA ဆိုင်ရာ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းသည် အကြီးစားလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ရည်ရွယ်လုပ်ထားခြင်း ဟုတ်မဟုတ် ရှင်းလင်းမှုမရှိဟု ပြောဆိုကြပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်ရပ်များသည် အချို့လုပ်ကွက်များတွင် ပိုင်ရှင် - လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်သူနှင့် ပတ်သက်ပြီး စနစ်များရှင်းလင်းမှုမရှိသောကြောင့် ပိုမိုရှုပ်ထွေးစေပါ သည်။ အချို့သော လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုများသည် တရားဝင်လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူတစ်ဦးကို EIA ပြင်ဆင်ရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု သတ်မှတ်နိုင်သော်လည်း လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုသည် အခြားသော အဖွဲ့များမှ လုပ်ဆောင်သောကြောင့် ပိုမိုရှုပ်ထွေးပြီး ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ ၎င်းသည် ဒေသခံအဖွဲ့များ၏ နားလည်မှုကို ပိုမိုရှုပ်ထွေးစေပြီး မည်သည့်ကုမ္ပဏီ/လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူက EIA လုပ်ငန်းစဉ်များကို တာဝန်ရှိသည်ကို နားမလည်တော့ပါ။ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ အချို့သော EIA လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အများပြည်သူနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများ မရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ဥပမာ - အချို့သော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများ၏ ပြောကြားချက်များအရ သတ်မှတ်ထားသည့် သတ္တုမြေပေါ်တွင် လုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်သောကြောင့် အများပြည်သူနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများ လုပ်ဆောင်ရန်မလိုအပ်ဟု ပြောကြားကြပါသည်။ အခြားသောလုပ်ကွက်များတွင်

301 MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက် ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

302 ရန်ကုန်မြို့တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းများ၊ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

EIA အတိုင်အပင်ခံများသည် ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းစဉ် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် ဒေသခံအများ ပြည်သူနှင့် တွေ့ဆုံခြင်းမရှိပါ။

- EIA ဆိုင်ရာ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၏အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် တင်ပြထားသော သတင်းအချက်အလက်များသည် နည်းပညာဆန်ပြီး အချိန်ကိုက်ညီမှုမရှိဘဲ သင့်လျော်သည့် ဘာသာစကား အသုံးပြုခြင်းလည်း မရှိပါ။ အချို့လုပ်ကွက်များတွင် EIA လုပ်ငန်းစဉ်အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် လုပ်ဆောင် ခဲ့သောတွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ခဲ့သော်လည်း ပြဿနာအတော် များများကို ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် EIA လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း အများပြည်သူနှင့်တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးခြင်း နှစ်ကြိမ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း EIA ဆိုင်ရာသတင်းအချက်အလက်များကို အစည်းအဝေး မတိုင်မီ တစ်ရက်အလိုတွင်သာ ပေးပို့ခဲ့ပါသည်။ ထိုသတင်းအချက်အလက်များသည် ပါဝင်မည့်သူများ နား လည်ရန် နည်းပညာအလွန်ဆန်လွန်းခြင်းနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲများတွင် ဒေသခံဘာသာစကားဖြင့် ဘာသာ ပြန်ဆို တင်ပြခြင်းမဟုတ်ဘဲ မြန်မာစကားဖြင့် ရှင်းလင်းတင်ပြသောကြောင့် နားလည်ရန်အလွန်ခက်ခဲခြင်း များရှိခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ လုပ်ဆောင်ခဲ့သော်လည်း EIA အတိုင်ပင်ခံများသည် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ထည့်သွင်းခြင်းမရှိပဲ ပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကိုသာ အခြေ ခံသည့်မေးမြန်းမှုကိုသာလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ EIA လုပ်ဆောင်သူများသည် ရွာလူကြီးနှင့်အိမ်ထောင်ဦးစည်းများ ကိုသာ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ ထိုသဘာဝအချက်အလက်များကို ကြည့်ခြင်း အားဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အဓိပ္ပါယ်ရှိသော တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်း သို့မဟုတ် လူမှုရေးပြဿနာများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း စသည်တို့ကို EIA ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် လုပ်ဆောင်ရန် လက်ရှိအချိန်တွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ကိုင်သူများ၏ တွေး ခေါ်မှုအမြင် သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို ထည့်သွင်းထားခြင်းမရှိသည်ကို ဖော်ပြနေပါသည်။ သို့မ ဟုတ် EIA အတိုင်အပင်ခံများသည် ဆန်းစစ်မှုများပြုလုပ်ရာတွင် ၎င်းတို့လုပ်ဆောင်သော လုပ်ငန်း၏ကျွမ်းကျင်မှု အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် သတ်မှတ်ထားသည့်ပုံ မရှိပါ။ (သွားရောက်ခဲ့သော လုပ်ကွက်များအတွက် EIA လုပ်ဆောင်ခဲ့သော အတိုင်ပင်ခံများသည် မြန်မာနိုင်ငံသားပိုင် အတိုင်အပင်ခံ ကုမ္ပဏီများဖြစ်ကြပါသည်။)

မြေနှင့်သက်ဆိုင်သော ပဋိပက္ခများနှင့်တိုင်ကြားချက်များ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်မှုနှင့်ထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်၊ ကုစားမှုရရှိပိုင်ခွင့်။

- မြေနှင့်သက်ဆိုင်သော ပဋိပက္ခများနှင့်တိုင်ကြားချက်များ။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွင်း မြေနှင့်သက်ဆိုင်သော ပဋိပက္ခများနှင့်တိုင်ကြားချက်ဆိုင်ရာ ဥပမာသဘာဝများကို ထုတ်ဖော်ခဲ့ပါသည်။ လေ့လာခဲ့သည့် အပိုင်းများ ထဲမှာမှ မြေယာနယ်နိမိတ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ (အပိုင်း ၅.၃၊ မြေယာတွင် ကြည့်ရန်။) ဥပမာ အနေဖြင့် လုပ်ကွက်အတော်များများအတွင်း ဒေသခံများ စပါးစိုက်ပျိုးသောမြေများသည် သတ္တုတွင်း လုပ်ကွက် များအတွင်း ကျရောက်မှု ရှိ၊ မရှိအပေါ် အငြင်းပွားမှုများကြောင့် ဒေသခံများအနေဖြင့် တရားစွဲဆိုခံခဲ့ကြရသည်။ ထိုကိစ္စများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် စည်းမျဉ်းဥပဒေစနစ်ကြောင့်ဖြစ်သော ပြဿနာများဖြစ်သည်ကို ဖော်ပြနေ ပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီဘက်မှ စွဲချက်တင်ပြီးမှသာလျှင် စွဲချက်တင်ထားကြောင်းကို တရားစွဲ ခံရသော ဒေသခံသို့ အကြောင်းကြားခဲ့ပါသည်။ ထိုလုပ်ကွက်အတွင်းပင်လျှင် လယ်သမားတစ်ဦးသည် ၎င်း၏မြေယာမှတ်ပုံတင်ကို တင်ပြနိုင်ခဲ့သောကြောင့် စပါးခင်းအပေါ် ဖြတ်သန်းသွားလာမှုကို တရားသေလွှတ် ခြင်းခံခဲ့ရပါသည်။ သို့သော် ထိုအမှုကို အဆုံးသတ်ရန် ရင်ဆိုင်ရာတွင် ငွေကြေးများစွာအသုံးပြုခဲ့ရပြီး မြို့နယ် တရားရုံးသို့ အကြိမ် ၂၀ ထက်မနည်း သွားရောက်ခဲ့ရပါသည်။ ထို့အပြင် တရားစီရင်မှုတစ်လျှောက်တွင် လယ် သမားသည် ရဲအရာရှိ၏ ခြိမ်းခြောက်မှုကို ခံခဲ့ရပါသည်။ အပြစ်မရှိကြောင်းတွေ့ရှိရသော်လည်း ကုန်ကျခဲ့သော ငွေကြေးကို ပြန်လည်ပေးခြင်းများမရှိခဲ့သောကြောင့် လယ်သမားသည် ဆင်းရဲမှုဖြင့်သာ ကျန်ရစ်ခဲ့ပါသည်။

နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ဒေသခံပြည်သူများစုစည်း၍ မြေယာအသုံးချမှုနှင့်လျော်ကြေးကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လွှတ်တော်ကော်မတီသို့ တိုင်ကြားစာပေးပို့ခဲ့ပါသည်။ ထိုအမှုအတွက် တပ်မတော်မှတစ်ဆင့် အစိုးရ၏ ဖိတ်ခေါ်၍ တောင်းဆိုချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးခဲ့သော်လည်း ဖြေရှင်းပေးခြင်း သို့မဟုတ် ဆက်လက်လုပ်ဆောင် ပေးခြင်းများ မရှိခဲ့ပါ။ ခြုံငုံသုံးသပ်သော် ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များသည် မြေယာဆိုင်ရာတိုင်ကြားချက် များကို ကုမ္ပဏီများ သို့မဟုတ် အစိုးရမှ တုံ့ပြန်မှုတစ်စုံတစ်ရာရှိခဲ့သော်လည်း လုပ်ဆောင်ချက်များမှ လွန်စွာနုနေး ကွေးနေခဲ့ပါသည်။ လုပ်ကွက်အတော်များများတွင် လယ်ယာမြေများအတွင်း ဓာတုပစ္စည်းပစ်ခတ်ခြင်း သို့မဟုတ် မြေယာများပျက်စီးခြင်း၊ သီးနှံနှင့်ရေလမ်းကြောင်းများနှင့်ပတ်သက်၍ တိုင်ကြားမှုများရှိခဲ့သော်လည်း တုံ့ပြန်ဖြေကြားမှုများမှာ လပေါင်းများစွာ သို့မဟုတ် နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ထိုပျက်စီးမှုကို ငွေကြေးပေးချေခဲ့သော်လည်း ၎င်းကို လျော်ကြေးအဖြစ် မသတ်မှတ်ဘဲ အလှူငွေအဖြစ်သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အမြတ်ဒေါသကို တာဝန်ယူမှုမရှိပဲ ငြင်းဆန်ခဲ့ပါသည်။

လုပ်ငန်းခွင်အဆင့် မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်မှုနှင့်ထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်၊ ကုစားမှုရရှိပိုင်ခွင့်။

- **လုပ်ငန်းခွင်အဆင့် မကျေလည်မှုများ။** နစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်မရှိခြင်း။ သွားရောက် လေ့လာခဲ့သော တရားဝင်သတ္တုတွင်းများတွင် မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများကိုတိုင်ကြားရန် လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြင်ဆင်ထားခြင်း မရှိပါ။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းလည်ပတ်သူများမှ ဆက်သွယ်နိုင်ရန် သတ္တု တွင်းခေါင်းဆောင်၏ ဖုန်းနံပါတ်ကိုပေးထားပါသည်။ သို့သော် သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး တိုင် ကြားရန် ဒေသခံများအတွက် ပေးထားခြင်းမဟုတ်ပါ။ ဤကဲ့သို့ ဆက်သွယ်ခြင်းသည် ဒေသခံများမှ သတ္တုတွင်း သို့တိုင်ကြားခြင်းမဟုတ်ပါ။ ကုမ္ပဏီများသည် ကျင်းခေါင်းမှ တိုင်ကြားလာသော မကျေနပ်မှုအရေအတွက်နှင့် အမျိုးအစားများကို မှတ်သားထားခြင်း မရှိပါ။ ထို့အပြင် နားလည်လွယ်ပြီး လုပ်ကိုင်နိုင်သော လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ် သည့် မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကဲ့သို့ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ လမ်းညွှန် အခြေခံမူများတွင် ဖော်ပြထားသော ထိရောက်သည့်လမ်းညွှန်ချက် (၈) ချက်အရ မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှု များကို တိုင်ကြားရန် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းထားခြင်း မရှိပါ။³⁰³ ထို့အပြင်နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီ၏ဆက်ဆံ ရေးအရာရှိသည် ဒေသခံများ၏မကျေနပ်မှုများအား တိုင်ကြားချက်များကို လက်ခံရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဒေသခံများအားလုံး နားလည်ကြသည်ဟု ကုမ္ပဏီမှ ပြောဆိုထားသော်လည်း ရွာသားများမှ ထိုဆက်ဆံရေး အရာရှိ သို့မဟုတ် ၎င်း၏အခန်းကဏ္ဍသည် တိုင်ကြားချက်များ ဖြေရှင်းပေးရမည့် တာဝန်ရှိသည်ကို မသိရှိခဲ့ပါ။ ထို့အပြင် ဆက်ဆံရေးအရာရှိသည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် တိုင်ကြားချက်များဖြေရှင်းခြင်းစနစ် တစ်ခုကို တရားဝင်ထားရှိရန် မလိုအပ်ဟု ဆိုပါသည်။ အကြောင်းမှာ ဒေသခံများနှင့်နားလည်မှုများရှိထားပြီး အခါအားလျော်စွာ တိုင်ကြားချက်များကို နားထောင် သည်ဟု ဆိုထားပါသည်။
- **ပတ်သက်ဆက်နွှယ်သူများအကြား မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ် အပေါ် နားလည်မှုအားနည်းခြင်း။** ကွင်းဆင်းလေ့လာသည့်အဖွဲ့၏ မှတ်သားချက်များအရ မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှု များအား တိုင်ကြားနိုင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်မှာ မည်သည့်အရာဖြစ်သည်ကို ဒေသခံနှင့်ကုမ္ပဏီများမှ နားမလည် သေးပါ။ သို့မဟုတ် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်သည် ကုမ္ပဏီနှင့်ဒေသခံများအကြား ဆက်ဆံရေးအတွက် မည်သည့် အခန်းကဏ္ဍတွင်ရှိနေကြောင်းလည်း နားမလည်သေးကြပါ။

303 စီးပွားရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအခြေခံလမ်းညွှန်ချက်များ၊ ဇွန်လ ၂၀၁၁ ခုနှစ် အခြေခံလမ်းညွှန်ချက်အမှတ် ၃၁။

- **နစ်နာမှုများတိုင်ကြားသောအခါ လျင်မြန်စွာတုံ့ပြန်မှုနှင့်ထိရောက်သည့် တုံ့ပြန်မှုအားနည်းခြင်း၊** ဒေသခံများမှ နစ်နာမှုများကို ကုမ္ပဏီများအားတိုင်ကြားသည့်အခါ တုံ့ပြန်မှုများသည် အရန်သင့် သို့မဟုတ် ထိရောက်မှု မရှိပါ။ အချို့သော ကိစ္စမျိုးတွင် ပတ်သက်ဆက်နွှယ်နေသောသူများ၏ အခန်းကဏ္ဍများမရှင်းလင်းမှုကြောင့် ပဋိပက္ခ ပိုဖြစ်စေပြီး ပိုမိုဆိုးရွားစေပါသည်။ ဥပမာ - ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် တရားမဝင်သစ်ခုတ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ဒေသခံများအား အကြောင်းပြန်ကြားရာတွင် သစ်တောဦးစီးဌာန၏ တာဝန်ဖြစ်သောကြောင့် မလုပ်ဆောင်ပေး နိုင်ပါဟု တုံ့ပြန်ခဲ့ပါသည်။ နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ရွာလူကြီးတစ်ဦးသည် ကျေးရွာအုပ်စုခေါင်းဆောင်နှင့် အတူ ဆူညံသံနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အကြိမ်ကြိမ်တင်ပြခဲ့ပါသည်။ (ကလေးများကျောင်းနှင့်ဒေသခံများ၏ အိပ်စက် အနားယူခြင်းတွင် ထိခိုက်နေကြောင်း)။ ထိုသူသည် ကုမ္ပဏီတွင် အစောင့်အဖြစ်လည်း အလုပ်လုပ်နေသော ကြောင့် ထိုသူ၏တင်ပြချက်ကို အလေးထားခြင်း သို့မဟုတ် ဖြေရှင်းပေးခြင်းမရှိပါ။
- **နစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားခြင်းမရှိပါ။** လုပ်ကွက်အတော်များများတွင် ဒေသခံများသည် ၎င်းတို့၏နစ်နာချက် များကို ကွင်းဆင်းလေ့လာသည့်အဖွဲ့များသို့ တင်ပြခဲ့ပြီး သက်ဆိုင်သည့်ကုမ္ပဏီများထံသို့ တိုင်ကြားထားခြင်း မရှိသေးပါ။ ၎င်းသည် ကုမ္ပဏီနှင့်ဒေသခံများအကြား ယုံကြည်မှုအားနည်းနေသည်ကို ပြသနေပြီး နစ်နာမှုများ တိုင်ကြားနိုင်သည့်နေရာများ မရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ နစ်နာမှုများတွင် မြေယာ၊ ဆူညံသံ၊ ဖုန်နှင့် ညစ်ညမ်းမှုများ၊ လျှော်ကြေးနှင့်အခြားသော ပြဿနာရပ်များ ပါဝင်ပါသည်။

(ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်း၊ လမ်းညွှန်ချက်နှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၁၃။ ဒေသခံများပါဝင်စေခြင်းနှင့် နှစ်နာမူများတိုင်ကြားချက်ကို ဖြေရှင်းခြင်းစနစ်နှင့်သက်ဆိုင်သည့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ။

နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ

- [ICMM Sustainable Development Framework](#)
- IFC Performance Standards and Guidance Notes:
 - [PS 1 – Assessment and Management of Environmental and Social Risks and Impacts](#)
 - [PS 4 – Community Health, Safety and Security](#)
 - [PS 5 – Land Acquisition and Involuntary Resettlement](#)
- [UN Guiding Principles on Business and Human Rights](#) (Principles 29-31)
- [UN International Bill of Human Rights and Core Human Rights Instruments](#)

ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ

- CommDev, [A Strategic Approach to Early Stakeholder Engagement: A Good Practice Handbook for Junior Companies in the Extractive Industries](#)
- ICMM, [Community Development Toolkit](#)
- ICMM, [Understanding Company-Community Relations Toolkit](#)
- IFC, [Stakeholder Engagement - Good Practice Handbook for Companies Doing Business in Emerging Markets](#)
- OECD, [Due Diligence Guidance for Meaningful Stakeholder Engagement in the Extractive Sector](#)
- Oxfam Australia, [Free, Prior and Informed Consent Guides](#) and [Strengthening Community Understanding of Free, Prior and Informed Consent, Trainer`s Manuals](#). These two resources work together to provide practical resources for trainers to help them plan and deliver FPIC training programmes.
- Shift, [Conducting Meaningful Stakeholder Consultation in Myanmar](#)
- World Resources Institute, [Breaking Ground: Engaging Communities in Extractive and Infrastructure Projects](#)

မကျေလည်မှုများ၊ နှစ်နာမူများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ

- CAO, [A Guide to Designing and Implementing Grievance Mechanisms for Development Projects](#)
- ICMM, [Handling and Resolving Local Level Concerns & Grievances](#)
- IFC, [Good Practice Note: Addressing Grievances from Project-Affected Communities](#)
- IIED, [Dispute or Dialogue? Community Perspectives on Company-led Grievance Mechanisms](#)
- World Bank, [Stakeholder Engagement and Grievance Mechanisms](#)

နိုင်ငံတကာရှိ ကနဦး ဖော်ဆောင်ရေးများ

- AccessFacility.org/mechanisms/all. ဤ database စနစ်သည် အချက်အလက်ရှာဖွေရန် အသုံးပြုပြီး တရားစီရင်မှုနှင့်မသက်ဆိုင်သော မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဆက်စပ်သည့် အချက်အလက်များအား အသုံးပြုသူများက ရှာဖွေသည့် စနစ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတွင် အသုံးချမည့်စနစ် အမျိုးအစား၊ နိုင်ငံ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းအမျိုးအစားအပေါ် မူတည်၍ ရှာဖွေအသုံးပြုရပါသည်။